

การตีความเชิงปรัชญากับความเมตตาต่อสัตว์ Philosophical Hermeneutics in Metta toward the Animals

เอนก สุวรรณบัณฑิต

Anek Suwanbundit

อัครกาญจน์ วิชัยดิษฐ์

Akarakan Wichaidit

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University

E-mail: asuwanr@hotmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 21 ธันวาคม 2567

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 29 ธันวาคม 2567

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 29 ธันวาคม 2567

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ในการตีความเชิงปรัชญาเพื่อสร้างคำอธิบายใหม่เกี่ยวกับความเมตตาต่อสัตว์ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีวิจัยทางปรัชญา โดยรวบรวมข้อมูลหลักประเภทเอกสารนำมาสู่การตีความเชิงปรัชญาของกาดามอร์ตามทฤษฎีการหลอมรวมครอบฟ้าตามผู้อ่าน ผลการวิจัย พบว่า 1. สารัตถะของสัตว์มี 3 สถานะ คือ 1) เป็นสิ่งของ เนื่องจากมีทฤษฎีที่ว่าสัตว์มีชีวิตแต่ไม่ได้มีจิตวิญญาณ 2) สัตว์มีชีวิตและมีจิตวิญญาณ แต่เป็นในระดับต่ำ และ 3) สัตว์มีชีวิตและมีจิตวิญญาณเหมือนกับมนุษย์ 2. คุณค่าของสัตว์มี 3 ระดับ ได้แก่ 1) ความเป็นสิ่งของ 2) ความเป็นเจ้าของ และ 3) ความเป็นเพื่อน 3. ความเมตตาต่อสัตว์เป็นคุณธรรมข้อสำคัญที่มนุษย์ควรที่จะประพฤติเป็นประจำ มี 2 ระดับ ได้แก่ 1) การมีเมตตาต่อสัตว์ในรูปแบบความสัมพันธ์ฉัน-มัน จึงเน้นไปที่การเกื้อกูลดูแล และให้เสรีภาพแก่สัตว์ และ 2) การมีเมตตาต่อสัตว์ในรูปแบบความสัมพันธ์แบบฉัน-เธอ ปฏิบัติต่อสัตว์ด้วยการให้เกียรติกัน เป็นมิตรต่อกัน และไม่ล่วงเกินเบียดเบียนกัน ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปใช้เป็นหลักทำความเข้าใจพื้นฐานความเมตตาของมนุษย์ที่มีต่อสัตว์ได้ในบริบทต่าง ๆ กัน

คำสำคัญ การตีความ, เมตตา, สัตว์

ABSTRACT

The purpose of this research was to philosophical hermeneutics to create a new explanation of Metta toward animals. This research was qualitative research using

philosophical research methods. Collecting the main information in the document, leads to Gadamer's philosophical hermeneutics according to the theory of fusion of horizons according to the reader. The research results found that: 1. The essence of animals has 3 statuses: 1) They are things because there is the view that animals have life but do not have souls; 2) animals have life and have souls, but at a low level; and 3) animals have life and souls like humans. 2. The value of animals has three levels: 1) belonging; 2) ownership; and 3) companionship. 3. Metta for animals is an important virtue that humans should practice regularly. There are 2 levels: 1) Being kind to animals in the form of a human-animal (I-It) relationship, focusing on providing care, and giving freedom to animals; and 2) being kind to animals in the form of a I-You relationship, treating animals with respect, friendly to each other and do not harm each other. The results of this research can be used as a basis for understanding the basis of Metta towards animals in many circumstances.

Keywords: Hermeneutics, Metta, Animal

1. บทนำ

ในสังคมโดยทั่วไปมีการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมเพื่อให้สังคมเกิดความสงบสุข ผู้ใหญ่จะปลูกฝังให้เด็ก ๆ มีน้ำใจและความเมตตาโดยเริ่มจากการมีน้ำใจและเมตตาต่อสัตว์ โดยปกติแต่ละบ้านย่อมมีสัตว์เลี้ยง จึงมักจะสอนให้เด็ก ๆ ได้ดูแลสัตว์เสมือนหนึ่งสมาชิกในครอบครัว อาจกำหนดจนเป็นหน้าที่ในการให้อาหาร อาบน้ำหรือดูแลยามสัตว์ไม่สบาย เป็นต้น อย่างไรก็ตาม มีสัตว์อีกหลายประเภทที่ไม่ได้มีสถานภาพเช่นนั้น เช่น สัตว์ที่เลี้ยงไว้ใช้งานหรือสัตว์ที่เลี้ยงไว้เป็นอาหาร ก็จะสอนเพียงให้ดูแลให้อาหารอย่างเป็นทางการ และเน้นเพียงการไม่ทำร้ายสัตว์นั้น ในอีกส่วนหนึ่งก็จะมีสัตว์ที่เป็นที่รังเกียจ เช่น หนู แมลงสาบ จึงจำแนกกระทั่งผู้ ที่มักจะถูกสอนให้หลีกเลี่ยงด้วยว่าสกปรกจะนำเชื้อโรคหรือเป็นอันตรายแก่ตนได้ สถานภาพที่แตกต่างกันเหล่านี้มีผลต่อเนื่องมาถึงวิจรรณญาณในการกำหนดสถานะทางจริยธรรมที่มนุษย์มีต่อสัตว์

ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสัตว์ได้ถูกถกเถียงกันหลากหลายประเด็น หลากหลายมิติ ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ก็มักจะเป็นประวัติศาสตร์ที่มนุษย์เป็นผู้กดขี่และสัตว์เป็นผู้ถูกกดขี่ (ปวงชน อุณจะนา, 2563 หน้า 121) ด้วยปรากฏการณ์เช่นนี้จึงนำไปสู่เรื่องจริยธรรมในการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันระหว่างคนกับสัตว์ในฐานะเผ่าพันธุ์ที่มีความเท่าเทียมกันของโลกแห่งชีวิตนี้ ในทางปรัชญาเห็นว่าสรรพสิ่งต่างก็เป็นสิ่งเป็นอยู่ (being) ของโลกจึงมีคุณค่าในตัวเอง กระแสคิดนี้ทำให้เกิดคู่ถ่วงถ่วงในชุดความสัมพันธ์ เช่น สัตว์เลี้ยงของมนุษย์ สัตว์ป่าในฐานะสัตว์เลี้ยง สัตว์ต่างถิ่นกับการย้ายถิ่นสัตว์โดยมนุษย์ อุตสาหกรรมเนื้อสัตว์ สวนสัตว์ และการวิจัยในสัตว์ทดลอง เป็นต้น ซึ่งได้มีการเสนอหลักเสรีภาพตามปรัชญาอัตถิภาวนิยมได้ถูกยกเป็นประเด็นสำคัญที่มีต่อการจับขังของสัตว์ และแนวคิดของจริยธรรมแห่งการดูแลเพื่อ

เป็นแนวปฏิบัติที่ขึ้นอยู่กับหลักปรัชญาที่อยู่เบื้องหลังคุณค่าของคนกับสัตว์ (เอนก สุวรรณบัณฑิต, 2559 หน้า 114)

ในทางมานุษยวิทยาที่ได้สนใจการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ โดยปรับท่าทีจากมุมมองที่ตั้งมนุษย์เป็นศูนย์กลางมาสู่มุมมองที่ความเป็นประธานหรือผู้กระทำการ (agency) ไม่ได้มีอยู่แค่ในมนุษย์ แต่ยังอยู่ในสัตว์และสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ (วริษา สุขกำเนิด, 2567) ทั้งนี้ สนใจว่าคนทั่วไปที่อยู่กับสัตว์สามารถรับรู้ความเป็นประธานของสัตว์เหล่านั้นได้หรือไม่ ในฐานะที่มนุษย์เป็นสัตว์เหตุผล มนุษย์จึงมักจะวางแผนทุกอย่างให้เป็นระเบียบเรียบร้อย พิจารณาถึงการใช้งานและพื้นที่ใช้สอย ทำให้มักพิจารณาสัตว์และแมลงอื่น ๆ เป็นสิ่งรบกวน มิได้มองว่าเป็นผู้อาศัยร่วม มิได้มีสำนึกของการอยู่ร่วมกัน เกิดเป็นความขัดแย้ง และสนใจแต่จะจัดการความขัดแย้งโดยมีผลประโยชน์ของมนุษย์เป็นสำคัญ ในขณะที่นักอนุรักษ์ ก็มองว่า สัตว์ก็คือสัตว์ที่มีชีวิตอยู่ของมันเอง ไม่ได้มองว่าจะอยู่ร่วมกันได้อย่างไร ถ้าจะอนุรักษ์ก็ต้องไม่มีมนุษย์เข้าไปอยู่ด้วย เป็นการแยกสัตว์ออกจากคน ส่งผลต่อแนวคิดในการอยู่ร่วมกันระหว่างสัตว์กับคน

สถานะของสัตว์ในประเทศไทยสามารถแบ่งออกเป็นหลายประเภทตามสภาพแวดล้อมและสภาวะปัจจุบัน ดังนี้

1. สัตว์ป่า ประเทศไทยมีความหลากหลายทางชีวภาพ จึงมีสัตว์ป่าหลากหลายชนิด โดยมีปัญหาการล่าสัตว์ป่าและการทำลายป่าในบางพื้นที่ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อประชากรของสัตว์ป่าบางชนิด รวมไปถึงปัญหาของสัตว์ป่าที่รุกรานที่ทำกินของประชาชน
2. สัตว์น้ำ ประเทศไทยมีแหล่งน้ำใหญ่หลายแห่ง เช่น แม่น้ำ คลอง บึง และเขื่อน จึงมีปลาและสัตว์น้ำชนิดต่าง ๆ มีปัญหาของการเลี้ยงสัตว์น้ำ การประมง และการรุกรานของสัตว์น้ำต่างถิ่น เป็นต้น
3. สัตว์เลี้ยงในงานกิจกรรม มีงานปศุสัตว์ที่เลี้ยงสัตว์เพื่ออาหารและการใช้งาน เช่น สุกร ไก่ เป็ด แพะ แกะ วัว ม้า และช้าง เป็นต้น มีปัญหาของการเลี้ยงในระบบฟาร์ม โรคระบาดในสัตว์ รวมไปถึงมลภาวะจากของเสียจากฟาร์มเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น
4. สัตว์เลี้ยง ประเทศไทยมีสัตว์เลี้ยง เช่น สุนัข แมว นก หนู สัตว์แปลก (exotic pet) และอื่น ๆ ที่นิยมเลี้ยงไว้ตามบ้านพักอาศัย มีปัญหาของสัตว์จรจัด สัตว์ต่างถิ่นที่หลุดสู่ธรรมชาติ เป็นต้น

การมีกฎหมายคุ้มครองเป็นอีกบทบาทสำคัญของรัฐ เช่น พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 และพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 เป็นหลักยึดสำคัญเพื่อกำกับการครอบครอง การดูแล และสวัสดิภาพของสัตว์ ซึ่งครอบคลุม สัตว์เลี้ยงทุกประเภทและสัตว์ที่อาศัยอยู่ในธรรมชาติด้วย โดยมีองค์กรกรรสาระณะเกิดขึ้นเพื่อดำเนินกิจกรรมด้านสวัสดิภาพของสัตว์ที่อาศัยอำนาจจาก พรบ. ทั้ง 2 เพื่อช่วยเหลือและบรรเทาปัญหาของสัตว์ในระดับพื้นที่และระดับประเทศ

อย่างไรก็ตาม ด้วยหลักมนุษยธรรม การมีคุณธรรมย่อมจะก่อให้เกิดนิสัยที่ดีของผู้คนและจะนำไปสู่การปฏิบัติดีต่อกัน รวมไปถึงการปฏิบัติต่อสัตว์โดยไม่จำเป็นต้องบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด และจะทำให้สังคมมีความน่าอยู่ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำคุณธรรมเรื่องความเมตตาที่เป็นคำสอนพื้นฐานในสังคมมาพิจารณาถึงหลักการและแนวคิดในทางปฏิบัติที่เหมาะสมร่วมกับสาร์ตละและคุณค่าของสัตว์เพื่อที่จะได้

คำอธิบายเมตตาต่อสัตว์ที่เหมาะสมและสามารถใช้เป็นคำสอนสำหรับเยาวชนและคนรุ่นใหม่ให้เป็นผู้มีคุณธรรมที่ดีต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อตีความเมตตาต่อสัตว์ตามตามทฤษฎีการหลอมรวมกรอบฟ้าของกาดามเมอร์

3. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การตีความเชิงปรัชญา

การตีความเชิงปรัชญามีหลักการว่า ตัวบททุกเรื่องมีฐานะเสมอกัน การเข้าใจความหมายของคำหรือข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ ถือเป็นบทบาทของผู้อ่าน (reader) และนำไปสู่ความเป็นไปได้ในการเข้าใจใหม่อย่างไม่มีที่สิ้นสุด (Gadamer, 1976) ผู้อ่านจะตีความตัวบทด้วย 1) สิ่งในตัวเอง (being in itself) และ 2) โครงสร้างที่มีมาก่อน (forestructure) ซึ่งดึงดูดผู้อ่านแต่ละคนมาเป็นกรอบความคิด/กรอบฟ้าความคิด (horizon) ซึ่งเป็นมุมมองที่บุคคลนั้นมีต่อโลก (world view) การตีความตัวบทใด ๆ นั้นเมื่อมีความเข้าใจปฏิบัติขึ้นจะเรียกว่า “การหลอมรวมกรอบฟ้า” (fusion of horizons) นั่นคือ กรอบฟ้าของตัวบทจะเข้ามาผสานและขยายกรอบฟ้าของผู้อ่าน ทำให้มีมุมมองกว้างขึ้นในระดับอัตถิภาวะ (existential level) ปรากฏเป็นความเข้าใจเฉพาะตนในชั่วขณะแห่งความเข้าใจ (moment of understanding) และนำไปสู่การอธิบายผ่านภาษาของผู้อ่านเพื่อให้ได้คำอธิบายที่ลึกซึ้งกระจ่างแจ้งยิ่งขึ้น

ความเมตตา

เมตตา เป็นคำบาลี มีความหมายว่า ความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข มาจากรากศัพท์ว่า มิตฺตฺ มี ความหมายว่า มิตร เพื่อน

ในคัมภีร์จุลนิเทศ เมตตา หมายถึง ความมีมิตรภาพ หรือมีพฤติกรรมของความเป็นมิตร

ในคัมภีร์วิสุทธิมรรค สมาธิทเทศ พรหมวิหารทเทศ แสดงลักษณะของเมตตาพรหมวิหาร (วิมุตติมรรค แปล, 2541) ไว้ว่า

- เมตตา มีอาการประพุดติเกื้อกูลเป็นลักษณะ
- มีการน้อมนำเข้าไปเกื้อกูลประโยชน์ในสัตว์เป็นรส
- มีการบำบัดความอาฆาตเป็นปัจจุภูฐาน (เหตุปัจจุบัน)
- มีการเห็นสัตว์เป็นที่ชอบใจ คือ ไม่โกรธเคือง ไม่ชุนเคืองในขณะนั้นเป็นปทัฐาน (เหตุไกล)
- มีการเข้าไปสงบความพยาบาทเป็นสมบัติ
- มีความเสนาหาเป็นวิบัติ

เมตตามีลักษณะเพื่อส่งเสริมสวัสดิภาพของบุคคลอื่น ในชาดกจะแนะนำว่า บุคคลพึงมีเมตตาเป็นเครื่องนำทาง ดังสำนวนบาลีว่า เมตตํ ปุเรจาริกํ กตวา กระทำเมตตาให้เป็นที่ไปในเบื้องหน้า

เมตตา มีอานิสงส์ 11 อย่าง คือ 1) หลับเป็นสุข 2) ตื่นเป็นสุข 3) ไม่ฝันร้าย 4) เป็นที่รักของมนุษย์ทั้งหลาย 5) เป็นที่รักของอมนุษย์ทั้งหลาย 6) เทวดารักษา 7) ไฟ ยาพิษ ศัสตรา ไม่แผ้วพาน จิตตั้งมั่นเร็ว 9) สีหน้าผ่องใส 10) ไม่หลงตาย 11) เมื่อยังไม่บรรลุนิพพานอันยิ่งกว่า ย่อมเข้าถึงพรหมโลก

สถานะทางจริยธรรมของสัตว์

ชาญชัย วสันตยานันท์ และคณะ ได้เสนอไว้ว่า ด้วยหลักความเท่าเทียมทางชนิดพันธุ์เป็นพื้นฐานที่ทำให้เกิดมุมมองต่อสถานะทางจริยธรรม (ethical status) ต่อสัตว์เป็น 3 ระดับ ได้แก่ สัตว์ไม่มีสถานะทางจริยธรรม สัตว์มีสถานะทางจริยธรรมแต่ลำดับขั้นต่ำกว่ามนุษย์ และสัตว์มีสถานะทางจริยธรรมเท่ากันกับมนุษย์ (Wasantayan, Bunchua and Takeaw, 2021 หน้า 178)

แนวคิดที่ว่าสัตว์ไม่มีสถานะทางจริยธรรมนำโดย เรเน เดการ์ต (René Descartes) นักปรัชญายุคสมัยใหม่ (Modern philosophy) เดการ์ตมีมุมมองว่า มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีองค์ประกอบสำคัญอยู่สองส่วน หนึ่งคือ ส่วนที่สัมผัสได้และทำงานไม่ต่างไปจากเครื่องจักรนั่นก็คือ ร่างกาย สองคือ ส่วนที่สัมผัสไม่ได้ แต่เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้มนุษย์มีความรู้สึก คิดได้ พูดภาษาได้ นั่นก็คือ จิตวิญญาณ ในทางตรงกันข้าม เดการ์ตมองว่า สัตว์คือ สิ่งที่มีแต่ร่างกาย หาได้มีจิตวิญญาณของตนไม่ และนั่นก็ทำให้สัตว์ไม่มีความคิด ไม่มีความรู้สึก และสื่อสารไม่ได้ (ปวงชน อุณจะนำ, 2563 หน้า 128)

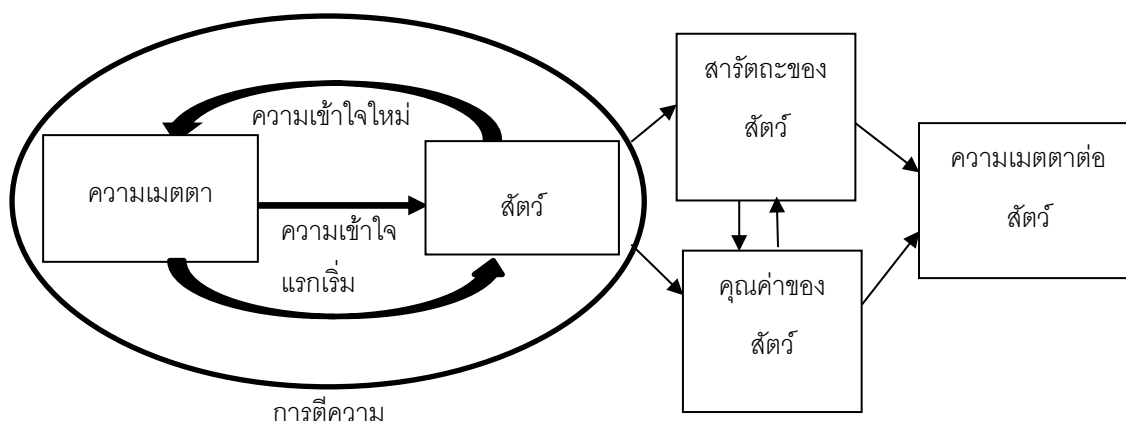
แนวคิดที่ว่าสัตว์มีสถานะทางจริยธรรมแต่ลำดับขั้นต่ำกว่ามนุษย์ นำโดยมุมมองของอริสโตเติล (Aristotle) นักปรัชญายุคโบราณ (Ancient Philosophy) มนุษย์ต่างจากสัตว์ตรงที่มนุษย์เท่านั้นที่เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีเหตุผลและรู้จักใช้ภาษา นี่คือ ความแตกต่างที่แท้จริงระหว่างคนกับสัตว์ อริสโตเติลเชื่อว่า มนุษย์เท่านั้นที่มีความเข้าใจอะไรดีและอะไรชั่ว อะไรที่ยุติธรรมและอะไรอยุติธรรม อริสโตเติลยังเชื่อว่า ทุกสิ่งทุกอย่างล้วนมีเป้าหมายสูงสุดในการดำรงอยู่ของตัวมันเอง ทั้งนี้ เป้าหมายสูงสุดของสัตว์คือ การรับใช้มนุษย์และถูกใช้ประโยชน์โดยมนุษย์ (ปวงชน อุณจะนำ, 2563 หน้า 127) โทมัส อควินัส (Thomas Aquinas) นักปรัชญายุคกลาง (Medieval Philosophy) ให้ความชอบธรรมแก่มนุษย์ในการฆ่าสัตว์ และมีทัศนะว่า ไม่ใช่บาปแต่อย่างใดในการใช้สิ่งใดตามเป้าประสงค์ของมัน สิ่งที่จะควรจะเป็นในปัจจุบันก็คือ สิ่งที่ไม่สมบูรณ์ไว้ก่อนเพื่อสิ่งที่ดีสมบูรณ์ และโดยทั่วไป สัตว์จะใช้ประโยชน์จากพืช และมนุษย์จะใช้ประโยชน์จากสัตว์ในฐานะอาหาร และจะไม่สามารถเกิดขึ้นได้เลยถ้าไม่มีการพรากชีวิตของสัตว์ไป (ปวงชน อุณจะนำ, 2563 หน้า 127)และอิมมานูเอล คานท์ (Immanuel Kant) นักปรัชญาปลายยุคใหม่ (Late-Modern Philosophy) มองว่า มนุษย์คือ สิ่งมีชีวิตที่มีค่า ดังนั้น มนุษย์ทุก ๆ คนจึงควรปฏิบัติต่อกันในฐานะการกระทำที่มีคุณค่าในตัวเอง ไม่ใช่การกระทำเพื่อหวังผลประโยชน์ตอบแทนภายหลัง อย่างไรก็ตาม สัตว์ในมุมมองของคานท์เป็นเพียงสิ่งของของมนุษย์ มีมนุษย์เป็นผู้ครอบครอง และไม่มีคุณค่าในตนเอง กระนั้น มนุษย์ก็พึงปฏิบัติต่อสัตว์ด้วยการไม่ทำร้าย สัตว์และการให้ความเห็นอกเห็นใจต่อสัตว์ ซึ่งการกระทำเช่นนี้เป็นประโยชน์แก่ตัวมนุษย์เอง เนื่องจากจะช่วยพัฒนาความรู้สึกของการมีมนุษยธรรมต่อมวลมนุษย์ (ปวงชน อุณจะนำ, 2563 หน้า 128)

แนวคิดที่ว่าสัตว์มีสถานะทางจริยธรรมเท่ากันกับมนุษย์นำโดย ปีเตอร์ ซิงเกอร์ (Peter Singer) และ แกรี แฟรนซิโอน (Gary Francione) นักปรัชญาในยุคปัจจุบัน (Contemporary Philosophy) มองว่าสัตว์คือ สิ่งมีชีวิตที่รู้จักกับความเจ็บปวด ความทุกข์ทรมาน และความต้องการในความรัก ความสงสาร การดูแลเอาใจ

ใส่ และการมีชีวิตที่ดี แทบไม่ต่างไปจากมนุษย์ ดังนั้นโดยทั่วไปแล้ว หากมนุษย์เราเลือกได้เราย่อมไม่ยอมทำร้ายสัตว์หรือทำให้มันเจ็บปวดทุกข์ทรมาน (ปวงชน อุณจะนา, 2563 หน้า 130; พระครูกิตติภทธานุยุต (จักรินทร์ มาชวน), 2565)

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยนี้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ประกอบด้วย การทำความเข้าใจกระบวนการทัศน์ทางความคิดที่มีต่อสัตว์ และการตีความใหม่ นำไปสู่การเข้าใจสาระัตถะและคุณค่าของสัตว์ และความเมตตาต่อสัตว์ที่เหมาะสม ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การตีความเชิงปรัชญากับความเมตตาต่อสัตว์” ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ด้วยวิธีวิจัยทางปรัชญาประกอบด้วย

1. การวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) เป็นการศึกษาค้นคว้า เรียบเรียงและวิเคราะห์สังเคราะห์จากเอกสารวิชาการ มุ่งเน้นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมต่อสัตว์
2. การตีความเชิงปรัชญาของกาดาเมอร์ (Gadamer’s philosophical hermeneutics) ตามทฤษฎีการหลอมรวมขอบฟ้า (fusion of horizons) เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของเมตตาต่อสัตว์
3. เรียบเรียงเนื้อหาเพื่อให้ได้คำอธิบายเมตตาต่อสัตว์ในระดับปรัชญาให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

5. ผลการวิจัย

การตีความเชิงปรัชญาด้วยข้อมูลจากหนังสือและบทความวิจัยในฐานะตัวบทเรื่องความเมตตาต่อสัตว์ และกรอบความคิดทางปรัชญาของผู้วิจัยในฐานะโครงสร้างที่มีมาก่อนได้ผสมรวมขอบฟ้าความรู้ เกิดเป็นความเข้าใจใหม่ โดยมีลำดับความเข้าใจ ดังนี้

1. มนุษย์มีแนวคิดต่อสารัตถะและการดำรงอยู่ของสัตว์ในฐานะสิ่งมีชีวิตแตกต่างกัน โดยมองผ่านแนวคิดทวินิยม (dualism) ที่เชื่อว่าสิ่งต่าง ๆ ประกอบขึ้นด้วยจิตและสสาร สรรพสิ่งล้วนมีสสารเพื่อการดำรงอยู่ในโลกกายภาพ แต่มีความแตกต่างกันคือ สิ่งที่มีคุณภาพต่ำคือ สิ่งที่ไม่มียิต เช่น ก้อนหิน ต้นไม้ สิ่งที่มีคุณภาพสูงขึ้นคือ สิ่งที่มีจิตแต่ขาดปัญญา และสิ่งที่มีคุณภาพสูงสุดคือ จิตที่มีปัญญา จากงานวิจัยของ ชาญชัย วสันตยานันท์ และคณะ (2021) และงานวิจัยของปวงชน อุณจะนำ (2563) ได้แสดงว่า มีแนวคิดที่เชื่อว่าแม้สัตว์มีชีวิตแต่ไม่ได้มีจิตวิญญาณซึ่งทำให้สัตว์มีฐานะเป็นเพียงสิ่งของ เทียบเท่ากับก้อนหินและต้นไม้ จึงไม่มีสถานะทางจริยธรรม แนวคิดที่ 2 เชื่อว่าสัตว์มีชีวิตและมีจิตวิญญาณ แต่เป็นในระดับต่ำ จึงมีสถานะทางจริยธรรมแต่ก็เป็นระดับต่ำกว่ามนุษย์ และแนวคิดที่ 3 เชื่อว่า สัตว์มีชีวิตและมีจิตวิญญาณเหมือนกับมนุษย์ จึงถือว่ามีสถานะทางจริยธรรมเท่ากันกับมนุษย์ โดยแนวคิดที่ 3 ได้เรียกร้องการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมและการให้เสรีภาพแก่สัตว์ด้วย

2. การกำหนดสถานะทางจริยธรรมนั้นอิงอยู่บนความเข้าใจเรื่องความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสิ่งอื่นที่อยู่ร่วมกันกับมนุษย์ โดยมาร์ติน บูเบอร์ (Martin Buber) ได้เสนอไว้ในหนังสือ I and You เมื่อปี 1923 ว่าสารัตถะของมนุษย์นั้นมี 2 อย่างคือ ฉันท่อมัน (I toward It) และ ฉันท่อสิ่งนั้น (I toward Thou) นั่นคือมนุษย์มีประสบการณ์อย่างไรต่อวัตถุ และชีวิตของมนุษย์มุ่งค้นหาความหมายในความสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ นั้นความสัมพันธ์แบบฉัน-มัน (I-It) เป็นความสัมพันธ์ของมนุษย์ต่อสิ่งอื่นเป็นแต่สิ่ง แต่ละคน หรือแต่ละชิ้นไป (discrete object) ซึ่งมนุษย์แต่ละคนก็มีแตกต่างกัน และมนุษย์คนหนึ่งเองก็มีต่อสิ่งต่าง ๆ แตกต่างกันด้วย ในขณะที่ความสัมพันธ์แบบฉันต่อสิ่งนั้น (I-Thou) นั้น ฉันทในที่นี้เป็นจิตวิญญาณ (spirit) และเป็นจิตที่มีปัญญาคิด (mind) ที่เกิดเป็นความรู้สึกหรือมโนทัศน์ต่อความสัมพันธ์กับสิ่งที่รับรู้ผ่านผัสสะ สิ่งที่ได้รับนั้นมีผลโดยกึ่งอัตโนมัติต่อความคิดหรือจิตใจของมนุษย์ และนำไปสู่ความรู้สึกเชิงบวกหรือลบต่อสิ่งนั้น (Buber, 2000) เมื่อนำระบบความสัมพันธ์นี้มาพิจารณาก็จะพบว่า สิ่งอื่นในที่นี้คือ สัตว์ ซึ่งจากมุมมองในข้อ 1 ซึ่งมองว่ามนุษย์มีสถานะความสัมพันธ์กับสัตว์แบ่งออกได้เป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ แนวคิดที่ 1 สัตว์ไม่มีสถานะทางจริยธรรม นั่นคือ สัตว์มีฐานะเทียบเท่ากับสิ่งของ ดังนั้น มนุษย์กลุ่มนี้จึงมีความสัมพันธ์กับสัตว์ในรูปแบบฉัน-มัน (I-It relation) แนวคิดที่ 2 สัตว์สถานะทางจริยธรรมแต่ก็เป็นระดับต่ำกว่ามนุษย์ สัตว์ในความสัมพันธ์นี้มีชีวิต มีความรู้สึกแต่ยังไม่มีปัญญา มนุษย์จึงยอมรับสัตว์แต่ยังถือว่าไม่เท่าเทียมกับตน มนุษย์กลุ่มนี้พัฒนาความสัมพันธ์กับสัตว์ให้ดีขึ้น แต่ก็ยังคงอยู่ในรูปแบบฉัน-มัน (I-It relation) และแนวคิดที่ 3 สัตว์มีสถานะทางจริยธรรมเท่ากันกับมนุษย์ นั่นคือ เชื่อว่าสัตว์มีจิตวิญญาณ มีปัญญา มนุษย์กลุ่มนี้จึงมีความสัมพันธ์กับสัตว์ในรูปแบบฉัน-เธอ (I-Thou relation)

3. คุณค่าของสัตว์พิจารณาจากสารัตถะและสถานะความสัมพันธ์กับมนุษย์ได้ 3 ระดับ ได้แก่ 1) สัตว์มีชีวิตแต่ไม่ได้มีจิตวิญญาณ มีฐานะเป็นสิ่งของ เกิดความสัมพันธ์รูปแบบฉัน-มัน คุณค่าของสัตว์จึงอยู่ที่ความเป็นสิ่งของ 2) สัตว์มีชีวิตและมีจิตวิญญาณ แต่เป็นในระดับต่ำ มนุษย์ยอมรับสัตว์แต่ไม่ถือว่าเท่าเทียมกับตน ความสัมพันธ์กับสัตว์มีคุณภาพดีขึ้นแต่ก็ยังคงอยู่ในรูปแบบฉัน-มัน คุณค่าของสัตว์จึงอยู่ที่ความเป็นเจ้าของที่มนุษย์มอบให้สัตว์นั้น และ 3) สัตว์มีชีวิตและมีจิตวิญญาณเหมือนกับมนุษย์ สัตว์จึงมีปัญญาร่วมความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสัตว์อยู่ในรูปแบบฉัน-เธอ จึงดำรงอยู่ในฐานะความเป็นเพื่อน

4. ในทางพระพุทธศาสนานั้นส่งเสริมความเมตตาที่มนุษย์จะมีต่อผู้อื่น นั้นความเมตตาต่อสัตว์ได้ถูกหยิบยกเป็นคุณธรรมข้อสำคัญที่มนุษย์ควรที่จะประพฤติเป็นประจำ (เอนก สุวรรบัณฑิต, 2559 หน้า 114) โดยทั่วไป ย่อมเข้าคุณธรรมข้อนี้ตามความหมายคือ การปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข ในขั้นนี้ ย่อมจะมองสัตว์ตามแนวคิดที่ 2 เป็นสำคัญ นั่นคือยอมรับว่าสัตว์มีชีวิตและจิตวิญญาณ เพียงแต่มีระดับต่ำกว่ามนุษย์เท่านั้น ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์เช่นนั้น ย่อมพิจารณาได้เป็นความสัมพันธ์ในรูปแบบฉันท-มัน ซึ่งอาจจะเทียบเท่ารูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างนาย-ทาส เจ้านาย-ลูกน้อง ซึ่งการปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุขนี้วางอยู่ในฐานะที่มนุษย์มีสถานภาพที่สูงกว่าซึ่งจำต้องดูแลผู้มีสถานภาพต่ำกว่า จึงนำไปสู่แนวคิดการจัดสวัสดิภาพของสัตว์รวมถึงการให้ความคุ้มครองตามกฎหมายด้วย กระนั้น การที่มนุษย์จะเมตตาต่อสัตว์อาจพิจารณาเป็นความสัมพันธ์ได้เป็นระดับสัตว์ร่วมโลกซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดความเมตตาต่อโลก นั่นคือ ความปรารถนาให้สรรพสัตว์มีความสุขในความสมดุลของธรรมชาติ โลกมีความสุข มนุษย์ก็มีความสุข จึงเป็นสุขแท้ หากมนุษย์ไม่มีเมตตาต่อโลก ไม่ปรารถนาให้โลกมีความสุขโดยไม่หวังสิ่งตอบแทนจากโลก โลกจะมีความสุขได้อย่างไร (เอนก สุวรรบัณฑิต, 2559 หน้า 108) สรรพสิ่งที่เกิดในโลกล้วนเดินตามธรรมชาติด้วย นั้นหมายรวมถึงสิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิตทั้งหมดพึ่งพิงอิงกันโดยธรรมชาติเพื่อการอยู่รอด ทำให้เกิดเป็นวัฏจักรของสิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อมที่เกื้อหนุนกัน เป็นสมดุลของโลก ดังนั้น การมีเมตตาต่อสัตว์ร่วมโลกจึงเน้นไปที่การให้เสรีภาพแก่สัตว์ ให้สัตว์ได้ใช้ชีวิตไปตามวิถีธรรมชาติ มีความสุขตามสัญชาตญาณของสัตว์นั้น ไม่ปรุงแต่งหรือจัดการเกินจำเป็นของธรรมชาติ

5. การเมตตายังสามารถมองผ่านความสัมพันธ์แบบฉันท-เธอ ตามแนวคิดที่ 3 มองว่ามนุษย์กับสัตว์มีสถานะทางจริยธรรมเท่ากัน ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสัตว์จึงเป็นความสัมพันธ์ในฐานะเพื่อน เนื่องจากเมื่อพิจารณาจากรากศัพท์ที่มีความหมายของไมตรี ซึ่งแปลว่า เพื่อน ดังนั้น การมีเมตตาจึงยังรวมไปถึงการมีมิตรไมตรีต่อกัน ซึ่งมนุษย์ในกลุ่มที่ 3 ที่มองว่าสัตว์มีสถานะทางจริยธรรมเท่าเทียมกันกับมนุษย์ และยอมรับว่าสัตว์มีชีวิตวิญญาณ คนกลุ่มนี้ย่อมมองสัตว์เป็นเพื่อนได้เช่นเดียวกันกับมนุษย์ และเมื่อมองสัตว์เป็นเพื่อนอย่างแท้จริงแต่ละคนย่อมให้ความเท่าเทียมกันกับสัตว์นั้นเสมอด้วยตนเอง และมีแนวปฏิบัติที่จะจัดสรรสิ่งต่าง ๆ อย่างเสมอภาค (equity) (Wasantayanan, Bunchua and Takeaw, 2021 หน้า 178) ทั้งนี้ อาจพิจารณาเป็นความสัมพันธ์ในระดับสัตว์ร่วมสังสารวัฏ ความเมตตาต่อสรรพสัตว์ร่วมสังสารวัฏนั้นมองสัตว์ทั้งปวงเป็นผู้ร่วมเดินทางในวัฏจักรแห่งชีวิต มีการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป เวียนว่ายตายเกิดอยู่ในภพภูมิต่าง ๆ เช่นนี้เรื่อยไปอย่างไม่รู้จบสิ้นด้วยอำนาจของกิเลส สัตว์ทั้งหลายต่างเป็นคนแปลกหน้าที่ร่วมทางไปกับเราในสังสารวัฏ การมีเมตตาจึงอยู่ที่การปรารถนาให้สัตว์ทั้งหลายบังเกิดในภพภูมิที่ดียิ่งขึ้น ไม่ตกอยู่ในกิเลส ดังนั้น มนุษย์จึงพึงปฏิบัติต่อสัตว์ด้วยการให้เกียรติกัน เป็นมิตรต่อกัน และไม่ล่วงเกินเบียดเบียนกัน ไม่เหยียดให้สัตว์โกรธหรือเกิดความอาฆาตพยาบาท เพื่อที่สัตว์นั้นจะได้ไปเกิดในภพภูมิที่สูงขึ้นได้ อาจเกิดในภพมนุษย์ ภพเทวดาก็ได้ด้วยจิตของสัตว์ที่สงบสันติ นั่นคือ การเคารพสังสารวัฏ สัมพันธ์กับผู้คน เพื่อนมนุษย์ สรรพสัตว์ อย่างเท่ากัน เสมอกัน

6. การมีเมตตาอย่างเหมาะสม แต่ละคนจึงต้องทบทวนท่าทีว่าตนได้วางหลักเมตตากับสิ่งอื่นไว้อย่างไร โดยทั่วไปมนุษย์จะต้องกำหนดตำแหน่งของตนว่าตนอยู่ในสภาวะปกติ หมายถึงกายและใจปกติ แล้ว

จึงเมตตาสัตว์ด้วยการปรารถนาให้สัตว์มีชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งแต่ละคนก็ต้องเข้าใจก่อนว่าตนมองสัตว์อยู่ในระดับใด และตนมีหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติจริยธรรมกับสัตว์นั้นอย่างไร แน่ใจว่า ผู้มีเมตตาต่อสัตว์อย่างกลุ่มที่ 2 และกลุ่มที่ 3 ซึ่งจะทำให้มีการปฏิบัติที่ดี ดูแลเลี้ยงดูหรือให้เสรีภาพแก่สัตว์อย่างเหมาะสม แต่หากตอนนั้นตนอยู่ในภาวะต่ำกว่าปกติ มีกายและจิตที่ไม่สมบูรณ์ อาจมีโรคภัยให้ลำบากกายใจหรือจิตใจมีอารมณ์ไม่สงบเยือกเย็น ในช่วงเวลานั้น การเมตตาต่อสัตว์ย่อมต้องพิจารณาให้ถี่ถ้วน เมตตาแล้วเดือดร้อนตนหรือไม่ ในจุดนี้ การมีเมตตาต้องวางอยู่บนการไม่เบียดเบียนตน ไม่เบียดเบียนท่าน ไม่ใช่ตนมุ่งเมตตาต่อสัตว์แต่ไปสร้างความเดือดร้อนในคนอื่น เมตตาเช่นนั้นก็จะมีความพองเกิดขึ้น ไม่ใช่คุณธรรมที่สมบูรณ์

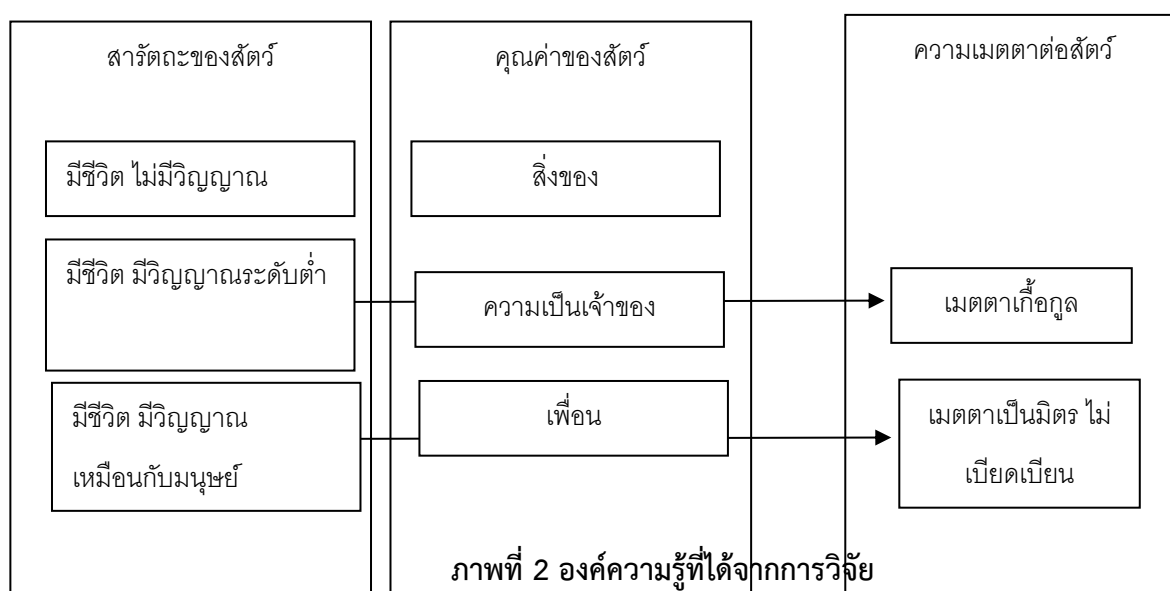
6. องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง “การตีความเชิงปรัชญากับความเมตตาต่อสัตว์” ผู้วิจัยสามารถนำมาสังเคราะห์องค์ความรู้ได้ดังนี้

สารัตถะของสัตว์มี 3 สถานะ คือ 1) เป็นสิ่ง (สิ่งของ) เนื่องจากมีธรรมชาติว่าสัตว์มีชีวิตแต่ไม่ได้มีจิตวิญญาณ 2) สัตว์มีชีวิตและมีจิตวิญญาณ แต่เป็นในระดับต่ำ และ 3) สัตว์มีชีวิตและมีจิตวิญญาณเหมือนกับมนุษย์

คุณค่าของสัตว์มี 3 ระดับ ได้แก่ 1) ความเป็นสิ่งของ 2) ความเป็นเจ้าของ และ 3) ความเป็นเพื่อน

ความเมตตาต่อสัตว์เป็นคุณธรรมข้อสำคัญที่มนุษย์ควรที่จะประพฤติเป็นประจำ มี 2 ระดับ ได้แก่ 1) การมีเมตตาต่อสัตว์ในรูปแบบความสัมพันธ์ฉัน-มัน จึงเน้นไปที่การเกื้อกูลดูแล และให้เสรีภาพแก่สัตว์ และ 2) การมีเมตตาต่อสัตว์ในรูปแบบความสัมพันธ์แบบฉัน-เธอ ปฏิบัติต่อสัตว์ด้วยการให้เกียรติกัน เป็นมิตรต่อกัน และไม่ล่วงเกินเบียดเบียนกัน

7. บทสรุป

การศึกษาค้นคว้า เรียบเรียงและวิเคราะห์ สังเคราะห์คุณธรรมต่อสัตว์ ทำให้เข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ต่อสัตว์ในระดับสาระตามแนวคิดทวินิยม นั่นคือ มองว่าสัตว์มี 3 สถานะ คือ 1) สัตว์มีชีวิตแต่ไม่ได้มีจิตวิญญาณ 2) สัตว์มีชีวิตและมีจิตวิญญาณ แต่เป็นในระดับต่ำ และ 3) สัตว์มีชีวิตและมีจิตวิญญาณเหมือนกับมนุษย์ และจากการตีความเชิงปรัชญาตามแนวคิดของกาดามเมอร์ ผู้วิจัยจึงตีความด้วย 1) สาระของสัตว์ และ 2) โครงสร้างทางความคิดที่ผู้วิจัยมีมาก่อนในเรื่องของระบบความสัมพันธ์ นำมาสู่การขยายกรอบฟ้าความคิดเป็นเรื่องคุณค่าของสัตว์ ซึ่งมีมนุษย์เป็นผู้กำหนดคุณค่า ผู้วิจัยจึงตีความผ่านความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ที่แตกต่างกันเป็นรูปแบบฉันท-มัน และรูปแบบฉันท-เธอ เกิดเป็นคุณค่า 3 ระดับที่สามารถเข้าใจได้ อันได้แก่ 1) ความเป็นสิ่งของ 2) ความเป็นเจ้าของ และ 3) ความเป็นเพื่อน และนำกรอบแนวคิดเรื่องเมตตาในพระพุทธศาสนาที่มาทำการหลอมรวมกรอบฟ้า เกิดเป็นมุมมองคำอธิบายเมตตาต่อสัตว์ว่าการปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุขนั้น มองไปที่การส่งเสริมสวัสดิภาพของบุคคลอื่น เมื่อพิจารณาผู้อื่นว่าเป็นสัตว์ จะสามารถจำแนกได้เป็น 2 ระดับ ได้แก่ 1) การมีเมตตาต่อสัตว์ในรูปแบบความสัมพันธ์ฉันท-มัน ผ่านเมตตาพรหมวิหาร เน้นประพจน์เกื้อกูลดูแล และให้เสรีภาพแก่สัตว์ ให้สัตว์ได้ใช้ชีวิตไปตามวิถีธรรมชาติ มีความสุขตามสัญชาตญาณของสัตว์นั้น ไม่ปรุงแต่งหรือจัดการเกินจำเป็นของธรรมชาติ และ 2) การมีเมตตาต่อสัตว์ในรูปแบบความสัมพันธ์แบบฉันท-เธอ มีแนวปฏิบัติที่จะจัดสรรสิ่งต่าง ๆ อย่างเสมอภาคกับตน จึงปฏิบัติต่อสัตว์ด้วยการให้เกียรติกัน เป็นมิตรต่อกัน และไม่ล่วงเกินเบียดเบียนกัน

8. อภิปรายผลการวิจัย

คุณธรรมของมนุษย์ย่อมสนับสนุนให้มนุษย์มุ่งสู่การปฏิบัติที่ดีต่อสัตว์ แต่การเข้าใจถึงสาระของสัตว์ที่แตกต่างกันก็ทำให้มนุษย์มีคุณธรรมต่อสัตว์ต่างกันไปในเรื่องของเมตตา เมื่อมนุษย์มองว่าสัตว์ไม่มีวิญญาณ จึงมองเป็นเพียงสิ่งของ เช่นนั้นมนุษย์จึงไม่มีเมตตาต่อสัตว์ในระดับความเข้าใจนี้ได้ ความเมตตาต่อสัตว์จะมีได้ก็เมื่อมนุษย์มองว่าสัตว์มีวิญญาณ ไม่ว่าจะเป็นระดับต่ำกว่ามนุษย์หรือเท่าเทียมกับมนุษย์ก็ตาม ในทางพระพุทธศาสนาย่อมมีทรรศนะว่า ความเมตตาต่อสัตว์โลกเป็นคุณลักษณะที่สำคัญในการสร้างสังคมที่ยั่งยืนและสมดุล เมตตาที่แท้จริงคือ การเข้าใจและการพึงรู้ถึงความเดือดร้อนและความต้องการของสัตว์ โดยไม่แสวงหาผลประโยชน์จากเหล่าสัตว์อย่างไม่เหมาะสมหรือมิชอบ มนุษย์ต้องยอมรับว่าแนวคิดที่ว่าเผ่าพันธุ์มนุษย์มีลำดับสูงสุดนั้นได้ลดความสำคัญลงไปแล้ว (เอนก สุวรรบัณฑิต, 2559 หน้า 114) มนุษย์จึงไม่อาจเอาเปรียบหรือมุ่งเบียดเบียนสัตว์เพื่อประโยชน์ตนฝ่ายเดียวอีกต่อไป ในส่วนนี้น่าจะเป็นแนวคิดเบื้องหลังการเคลื่อนไหวด้านสวัสดิภาพสัตว์และจริยธรรมด้านสิ่งแวดล้อมที่สนับสนุนการคุ้มครองและความเป็นอยู่ที่ดีของสัตว์ไม่ว่าจะเป็น สัตว์ป่า สัตว์น้ำ สัตว์เลี้ยงเพื่ออาหารและแรงงาน รวมไปถึงสัตว์เลี้ยงในที่พักอาศัย และสัตว์จรจัดทั้งหลายด้วย

ผลการวิจัยนี้สนับสนุนแนวคิดในการปฏิบัติต่อสัตว์ตามความเชื่อพื้นฐานหรือโลกทัศน์ว่าสัตว์เหล่านั้นมีหรือไม่มีสถานะทางจริยธรรมเป็นของตนเอง (Wasantayanan, Bunchua and Takeaw, 2021) โดยมนุษย์จะมีแนวโน้มที่จะปฏิบัติต่อสัตว์ตามที่ตนเห็นคุณค่า หากคนเหล่านั้นไม่เห็นคุณค่าจะส่งเสริมคุณธรรมต่อ

สัตว์แก่คนเหล่านั้นก็ย่อมยาก ในทางตรงกันข้าม คนบางกลุ่มยอมรับสัตว์ไว้ในฐานะที่ตนเป็นเจ้าของ สัตว์ เขาก็จะมีเมตตาต่อสัตว์ แต่ความเป็นเจ้าของนี้ก็มิชอบจำกัด หากไม่ใช่สัตว์ที่ตนเป็นเจ้าของ การปฏิบัติก็ยิ่งจะลดลงไปเช่นกัน ในขณะที่คนบางกลุ่มมีแนวโน้มที่จะปฏิบัติต่อสัตว์อย่างเท่าเทียมกัน ผลการวิจัยนี้ก็สามารถชี้ให้เห็นว่า คนเหล่านี้ให้ความสัมพันธ์กับสัตว์ในรูปแบบฉัน-เธอ และมองว่าสัตว์เป็นเพื่อน จึงปฏิบัติด้วยความเสมอภาคต่อกัน ดังจะเห็นได้ว่าคนรุ่นใหม่เลี้ยงสัตว์ไว้ในฐานะเพื่อน และยิ่งกว่านั้นอาจเลี้ยงไว้ในฐานะคนในครอบครัวด้วย

กระบวนการตีความนี้ได้ทำให้เกิดการไตร่ตรองคิดเพื่อสร้างความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับคุณธรรมที่มนุษย์พึงมีต่อสัตว์ ซึ่งอาจขยายไปยังชีวิตในระดับอื่น เช่น พืช อีกด้วย ทั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางในการมีเมตตาต่อสัตว์ไว้พอจะมองได้ว่าเหมาะสม เพื่อให้เกิดการปฏิบัติได้ในชีวิตประจำวัน ดังนี้

1. การเคารพต่อชีวิต ไม่ว่ามนุษย์จะมองสัตว์ในคุณค่าใด แต่มนุษย์พึงยอมรับว่า สัตว์เป็นสิ่งมีชีวิต จึงควรเคารพต่อความมีชีวิตของสัตว์ และเข้าใจต่อการมีความรู้สึก สุข ความเจ็บปวด และอารมณ์ต่าง ๆ ได้ในระดับชีวิต
2. การไม่รุนแรง ไม่ทำร้ายสัตว์ หลีกเลี่ยงการทารุณกรรมสัตว์ เช่น การปล่อยปลาละเลเลย การทุบตี การแสวงประโยชน์ รวมถึงอาจช่วยเหลือระงับเหตุรุนแรงต่อสัตว์เท่าที่สามารถกระทำได้
3. ให้ความเข้าใจและการเอาใจใส่ต่อความต้องการ ความชอบและอารมณ์ของสัตว์ ส่งเสริมสวัสดิภาพและคุณภาพชีวิตที่ดีของสัตว์
4. การเป็นเจ้าของสัตว์เลี้ยงอย่างมีความรับผิดชอบ จัดหาที่อาศัยที่เหมาะสม ดูแลเรื่องอาหาร โภชนาการ และการรักษาพยาบาลตลอดอายุขัยของสัตว์เลี้ยงนั้น
5. การใช้เวลาสังเกตและชื่นชมพฤติกรรมของสัตว์ เสริมสร้างความรู้สึกละเอียดอ่อนในการอยู่ร่วมกันกับสัตว์ หรือความรู้สึกเป็นสุขบนความหลากหลายของสรรพชีวิตอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น
6. เมตตาต่อสัตว์โลก เห็นอกเห็นใจและสนับสนุนฝ่ายอนุรักษ์สัตว์ มีส่วนร่วมในความพยายามอนุรักษ์สัตว์ป่า การช่วยเหลือสัตว์จรจัด รวมไปถึงสัตว์ที่อาศัยในธรรมชาติที่แวดล้อมรอบตัวด้วย

แนวปฏิบัติ 6 ประการนี้ ผู้วิจัยเชื่อว่า วางอยู่อยู่บนหลักเมตตาธรรม และพิจารณาบนความสัมพันธ์ฉัน-มัน เป็นอย่างน้อย หากคนใดวางความสัมพันธ์เป็นฉัน-เธอกับสัตว์ก็ย่อมที่จะมีแนวปฏิบัติที่เพิ่มขึ้นได้ การปฏิบัติเมตตาเป็นประจำนี่ก็จะเป็นวิถีประพฤติดีซึ่งจะยังผลให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีดังอันสขของเมตตาธรรมได้ ในระดับสังคมเมื่อมีเมตตาธรรมต่อสัตว์เช่นนี้ ก็จะเป็นเหตุปัจจัยให้

สังคมเกิดความเอื้ออารีต่อกันและเสริมความเข้มแข็งยั่งยืนของสังคม เนื่องจากจะทำให้เกิดบรรยากาศของความปรารถนาดีต่อกัน สนับสนุนการยังประโยชน์ส่วนรวมและเป็นความสามัคคีในสังคมอีกด้วย

บรรณานุกรม

ปวงชน อุณจะนา. (2563). สัตว์กับสิทธิ: ทฤษฎีการเมืองว่าด้วยการปลดปล่อยสัตว์. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 16(1): 119-160.

พระครูกิตติภทธานุยุต (จักรินทร์ มาชวน). (2565). ศึกษาเปรียบเทียบเรื่องสิทธิสัตว์ในพุทธปรัชญากับมุมมองของปีเตอร์ ซิงเกอร์. **วารสารปรัชญาอาศรม**, 4(2): 16-33.

วิมุตติมรรคแปล. (2541) แปลโดย พระราชวรมุนี และคณะ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สยาม.

วริษา สุขกำเนิด. (2567). รศ.ดร.ยุติ มุกดาวิจิตร: ว่าด้วย คนกับสัตว์ ที่ไม่รู้ใจ แต่ใช้ชีวิตร่วมกันได้. บทความ. สืบค้นเมื่อ 4 มีนาคม 2567 จาก <https://think.moveforwardparty.org/article/environment-and-resources/4184/?fbclid=IwAR2J3S7D5pewh0bHmWOxzUe-vpbcmhh9Oh4HE9iwhql4hWRW2c--DCxAC3g>

เอนก สุวรรณบัณฑิต. (2559). คน สัตว์ สวนสัตว์: จริยธรรมแห่งการดูแล. **มนุษยสังคมสาร (มสส.)**, 14(3): 105-16.

Buber, M. (2000). **I and You**. Trans by Smith, RG. London, Scribner classics.

Wasantayanan, C., Bunchua, K., Takeaw, R. (2021). The ethical status of animals in perspective of moderate postmodern paradigm: An analytic, appreciative and applicative study. **Parichart Journal Thaksin University**. 34(3): 166-181.